

**ГЕНДЕРНІ ДОСЛІДЖЕННЯ
В УКРАЇНСЬКОМУ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВІ****Русана ЛІОНЧУК****Гуманітарно-природничий університет****ім. Яна Длугоша в м. Ченстохова****(м. Ченстохова, Польща),**

rysana@ukr.net

Президентом України, Володимиром Зеленським, підписано Указ «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» № 722/2019 від 30 вересня 2019 р., виконання якого повинно сприяти сталому розвитку економіки країни, громадянського суспільства та підвищенню рівня і якості життя українців, дотримання конституційних прав і свобод людини. Однією із цілей є забезпечення гендерної рівності, розширення прав і можливостей усіх жінок та дівчаток. Досягнення цієї цілі є можливим завдяки невтомній праці науковців-гендерологів із різних наукових сфер, кафедр і центрів гендерних досліджень, інформаційно-ресурсних центрів тощо. Завдяки їм гендерні дослідження проводяться в різних галузях та ефективно реалізуються на практиці.

Гендерні дослідження в літературознавстві беруть початок з 90-х рр. ХХ століття, як і більшість гендерних досліджень в Україні. Для становлення гендерного літературознавства в Україні важливе значення мали фундаментальні праці таких зарубіжних дослідниць, як Д. Батлер, С. де Бовуар, Р. Брайдотті, Р. Бронстейн, В. Вульф, С. Гілберт, Ш. Готьє, О. Гоцило, С. Губар, Е. Гросс, Л. Іригірей, К. Келлі, Ю. Крістева, Т. де Лауретіс, К. Міллетт, Е. Моєрс, Г. Сіксу, П. Стаббз, Е. Шовалтер та інших.

У країнах колишнього Радянського Союзу гендерними дослідженнями з літературознавства активно займалися В. Агеєва, М. Варикаша, Т. Дороніна, Н. Зборовська, Т. Гундорова, І. Жеребкіна, О. Забужко, І. Кон, Т. Кононенко, Ю. Кушнерюк, С. Павличко, І. Савкіна, О. Трофімова, Г. Улюра, Е. Шоре, Г. Якименко та інші вчені.

Як слушно зауважує В. Агеєва, завдяки гендерному аналізу акценти скеровуються на індивідуально-психологічну проблематику, є можливість врахувати часто не визнані суспільством чи панівною патріархальною ідеологією погляди, відчитати різні рівні художнього тексту та врахувати різні ціннісні орієнтації [1, с. 426]. На думку Н. Зборовської, основною метою гендерного літературознавства є «вивчення соціальних культурних конфігурацій «жіночого» та «чоловічого», різних форм сексуальності в літературних текстах» [3, с. 294].

Як наголошує О. Золотухіна, під впливом існуючих у культурі уявлень про жінок і чоловіків, відбуваються метаморфози індивідуальної картини світу та психології, тому гендерному аналізу підлягають: «проблемно-тематична специфіка, система персонажів (моделі поведінки, внутрішній світ, психологія, типологія), мовлення (дискурси героїв-чоловіків і героїнь-жінок), сюжетно-композиційна організація, конфлікт, суб'єктна організація, хронотоп, стилістика, авторська картина світу, характер свідомості» [4, с. 71].

Вчена Т. Дороніна визначає такі завдання гендерного літературознавства: дослідження особливостей гендерної натури літературної творчості, її системи образів; вивчення специфіки прояву жіночої та чоловічої сексуальності в літературі; руйнування гендерних стереотипів у тлумаченні літературних творів; аналіз особливостей жіночої творчості, «жіночої мови»; дослідження своєрідності сприйняття життєвих явищ жінками та чоловіками, їх відображення в автобіографічному жанрі [2].

Варто також зазначити, що у гендерному літературознавстві дослідниці та дослідники часто стараються відійти від феміністичної критики, вважаючи її однобічною та методологічно застарілою, вказуючи на важливість паритетного прочитання фемінності-маскулінності та аполітичності досліджень, відкритості до нових підходів інтердисциплінарності (психоаналітичних, постколоніальних, антропологічних, квір тощо). Таким чином, наявність гендерної складової в процесі аналізу літературних творів, дозволить всесторонньо та більш об'єктивно провести дослідження закономірностей поступу літературного процесу в історичному розрізі.

Література

1. Агеєва В. Гендерна літературна теорія та критика. *Основи теорії гендеру*: навчальний посібник / відп. ред. М. Скорик. Київ : К.І.С., 2004. С. 426–445.
2. Дороніна Т. О. Гендерний напрямок у літературознавстві: теоретико-методологічні основи та практика інтерпретацій. *Гендерний розвиток у суспільстві*: конспекти лекцій / відп. ред. К. М. Левковський. Київ : Фоліант, 2005. С. 283–351.
3. Зборовська Н. В. Психоаналіз і літературознавство. Київ : Академвидав, 2003. 392 с.
4. Золотухина О. Гендерные исследования. *Психологизм в литературе*: пособие. Гродно : ГрГУ, 2009. 179 с.

УПРОВАДЖЕННЯ СПІЛЬНОГО ПЕРЕБУВАННЯ ДІВЧАТОК І ХЛОПЧИКІВ У ЛІТНІХ КОЛОНІЯХ ХАРКІВСЬКОГО ТОВАРИСТВА ПОШИРЕННЯ В НАРОДІ ГРАМОТНОСТІ (1869–1920 рр.)

Світлана ЛУПАРЕНКО

**Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
svetlana.luparenko@gmail.com**

Ірина ЛУПАРЕНКО

**Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди,
irinaluparenko@yandex.ua**

Харківське товариство поширення в народі грамотності (Товариство) – організація української інтелігенції, яка існувала з 24 березня 1869 р. до 1920 р. з метою поширення освіти серед народу. Товариство організовувало свою роботу з дітьми в декількох напрямках, а саме: видавнича діяльність; просвітницька діяльність; опіка, захист і оздоровлення [2; 5; 7].